

TÜRKİYE - FİLİSTİN STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

“Türkiye - Filistin İlişkileri:
Stratejik Bağımlılık ve Güven İnşası”

TASAM

TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

tasam.org

STRATEJİK VİZYON BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - FİLİSTİN STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

“Türkiye - Filistin İlişkileri: Stratejik Bağımlılık ve Güven İnşası”

(Türkiye ve Filistin)

Modern psikolojide “bağımlılık ilişkisi”ni tanımlama çabasından türemiş ve tarafların “ilişki”deki rollerinin niteliğini belirleyen iki farklı sözcük vardır. Türkçeye “karşılıklı bağımlılık” olarak aktarılan bu sosyal psikoloji kavramları arasında önemli bir anlamsal ayırım bulunmaktadır; biri daha ziyade tek taraflı bireysel bağımlılık ilişkilerini tanımlayan “codependence” sözcüğü; diğeri ise daha ziyade uluslararası iktisadi bağımlılık ilişkilerini kavramsallaştıran “interdependence” sözcüğüdür. Bununla birlikte, her tür ilişkinin, “ilişki” kavramının doğası gereği, belli ölçüde karşılıklılık ve/veya bağımlılık içerdiği söylenebilir.

Bireysel ilişkilerde olduğu gibi toplumsal ve toplumlararası ilişkilerde de “tarafların öz kimliklerine saygı”; gerek bir ahlak ilkesi gerekse kamu diplomasisi ve siyasal iletişim aracı olarak, inşa edici ve onarıcı bir nitelik taşımaktadır. “Güven” bu tür ilişkilerin sürdürülebilirliğinin anahtar kavramıdır. “İlişkilerin güvenliği”nin de karşılıklı güvenlik stratejilerinin öncelikli bir gündem maddesi hâline geldiği günümüzde toplumdan çevreye, sağlıktan tarıma pek çok alan ve sektörde yeni tanımları oluşan “güvenlik” karşısında en önemli tehdit unsurunun insan olduğu kabul edilirse, tam anlamıyla yalnızca birbirine güven duyan insanlar ve toplumlar arasında var olabileceği açıktır. Güven, karşılıklı bağımlılık ve/veya ortaklık ilişkisi içindeki toplumlar (özellikle Müslüman toplumlar); küreselleşme olgusu ve ilişkiindeki iktisadi, siyasi ve askerî tahakküme karşı ortak vizyon ile uluslararası müzakereye katılmak ve söz konusu bağımlılık tanımına uygun bir ilişkiler ağı kurmakla yükümlüdür. Zira ortak ideale mensubiyet, söz konusu karşılıklı bağımlılık ilişkisini karşılıklı çıkar ilişkisine dayalı taktiksel/konjonktürel bir dış politika tercihi olmaktan çıkarıp asli bir kimliksel ve stratejik sorumluluğa dönüştürür.

Sivil toplum ve/veya devlet dışı aktörlerin daha fazla varlık göstermeye başladığı dünyada **birey ve toplumların meşru talep ve beklentilerini** de güvence altına almayı analiz çerçevesine dâhil etmeyen, **güvenlik - özgürlük** ilişkisini göz ardı eden yaklaşımlar güvenlik problemlerine çözüm üretmekten uzaktır. Tehditkar, tehlikeli ve kaygı verici koşullardan uzak olma duygusu olarak tanımlanabilecek güvenlik kavramı, bireysel ve toplumsal değerlerin koruma altında oluşunu da kapsamaktadır. Sadece siyasi ve askerî konuları güvenliğin merkezine yerleştiren güvenlik paradigması, Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte hızla sorgulanmaya başlamış; giderek **insan, toplum, kültür, ekonomi ve çevre gibi temalar** güvenlik araştırmaları ve politikalarının temel kavramları hâline gelmiştir.

Özetle **güvenlik; hem konu hem de aktör düzeyinde çok boyutlu bir niteliğe sahiptir** ve “ortak güvenlik”, “karşılıklı güvenlik”, “işbirlikçi güvenlik”, “güvenlik ortaklığı”, “kapsamlı güvenlik”, “küresel güvenlik” “çevresel güvenlik”, “enformasyon güvenliği”, “kamu güvenliği”, “bölgesel güvenlik”, “tamamlayıcı güvenlik” gibi kavramsallaştırmalar bu bağlamda önem kazanmıştır.

Bununla birlikte teknolojik gelişmelerin ve küresel sistemin ekonomik değişkenlerinin gölgesinde, aktörler arasındaki güç dengesinde de hızlı değişimler meydana gelmiştir. Güvenlik tartışmalarında devletlerin ağırlığı azalırken; bir yanda, **BM, NATO, AB, AGİT, ŞİÖ, CICA** gibi uluslararası örgütlerin, diğer yanda ise sivil toplum örgütleri ve tüzel şirketler gibi diğer aktörlerin ağırlığı artmıştır. Öte yandan, güvenlik, tek bir aktör tarafından sağlanamayacak kadar karmaşık, çok boyutlu ve karşılıklılık içeren bir hâl almıştır. Bu noktada, **kolektif güvenlik** kavramı önem kazanmıştır. **Güvenlik paradigması** küreselleşmeyle birlikte **ulusal ve uluslararası güvenlikten bölgesel ve küresel güvenliğe doğru değişim ve dönüşüm yaşamaya başlamıştır.**

Ticaret kalemlerinin önemli yekûn teşkil ettiği Türkiye - Filistin ilişkileri, İsrail'in işgal politikaları ve ilişkisindeki müzmin sorunlara karşı, Türkiye'nin ve kamu vicdanının ürünü olan resmî/sivil çabalar ile Filistin'in kendi insan kaynağı enerjisinin ürünü olan destansı direniş mücadelesinin uyum ve mütakabiliyeti dolayısıyla “karşılıklı bağımlılık” içeren bir nitelik arz etmektedir. Çeşitli zorluklara ve siyasi vetolara rağmen uzun soluklu bir direnişin mimarı olan Filistin halkı, 1967 sınırları ile temsil edilen “toprak bütünlüğü” ve “devlet ideali”ne erişme konusunda kamu vicdanı ve sivil toplum nezdinde Türkiye'nin tam desteğine sahiptir. Kültürel kimlik ve tarihsel coğrafyadan kaynaklanan dostluk ve kardeşlik duygusuna dayalı Türkiye - Filistin ilişkilerinin stratejik açıdan giderek derinleştirilmesi elzemdir.

Türkiye - İsrail ilişkileri ile ilgili olarak “Türkiye - İsrail anlaşmaları” ve Türkiye - Filistin ilişkileri ile ilgili olarak “Balfour Deklarasyonu” çerçevesinde sürdürülen “onarıcı ve inşa edici yönü zayıf” konjonktürel tartışmalara karşın, BM bünyesinde üye olmayan “gözlemci devlet statüsü” ve 2015 yılı itibarıyla çok sayıda uluslararası anlaşmada imzası bulunan Filistin'in; idealine uygun “egemen devlet” ve “bağımsız vatan”a dönüşmesi için resmî/sivil diplomatik çabaların çok boyutlu ve aralıksız sürdürülmesi Türkiye - Filistin ilişkilerinin en önemli gündemi olmalıdır.

Orta Doğu'daki bölgesel güçlerin İsrail politikaları, girift ittifak ilişkileri, küresel politik dengeler, Türkiye, İsrail ve diğer bölgesel/uluslararası aktörlerin Orta Doğu, Akdeniz ve Afrika eksenli güvenlik politikaları, uluslararası güç dengesi temelinde “konjonktürel dönüşüm” geçiren Türkiye - İsrail ilişkilerinin Filistin'e etkileri çerçevesinde dikkatle gözlemlenmelidir. Bununla birlikte, çok boyutlu, uzun vadeli, aktif dış politikası ile Türkiye'nin, Orta Doğu'da barış, istikrar ve refahın egemen olması için yürütülen çabalara güçlü ve aktif destek verdiği unutulmamalıdır.

Bu kapsamda, **Türk - Arap İşbirliği Forumu (TAF)** ile **Türkiye - KİK Yüksek Düzeyli Stratejik Diyalogu** çok taraflı platformlar olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, ikili düzlemde **Irak, Suriye ve Lübnan'la Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyleri (YDSK)** kurulmuş olup, diğer bölge ülkeleriyle de benzer Konsey mekanizmaları kurulması yolundaki çalışmalar devam etmektedir.

Mevcut anlaşmalarda ticaret, finans, ulaştırma, enerji, turizm sektörleri ön plana çıkmaktadır. Her alanda olduğu gibi çok boyutlu güvenlik alanında da ilişkilerin geliştirilmesi hedeflenmelidir zira sürdürülebilir istikrar ancak halkın huzur, güvenlik ve refahının güvence altına alınmasıyla sağlanabilecektir.

Bu bağlamda ülkelerin egemenliği, toprak bütünlüğü ve siyasi birliğin korunması; etnik, mezhepsel ve dinî bölünmelere mahal verilmemesi gibi temel ilkeler esas alınarak **savunma sanayii, siber güvenlik, su, enerji ve gıda güvenliği, güvenlik güçlerinin eğitimi; yasadışı göçlerin ve insan kaçakçılığının önlenmesi, çevre sorunları ile mücadele** gibi alanlarda giderek gelişen Türkiye - Filistin ilişkileri ve işbirliğinin yapısal ve stratejik temelde de güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Geçen yüzyılın özgün koşulları nedeniyle Türkiye ile Filistin arasında güvenlik alanında anlamlı ve kalıcı bir işbirliği ortamı oluşturulamamıştır. Güvenlik kavramının farklı boyutlarıyla tartışılmaya, **yönetişim ile sivil toplum öncelenmeye, bölgesel güvenlik perspektifleri ön plana çıkarılmaya** başlandığı günümüzde Türkiye ile Filistin arasında çok boyutlu güvenlik alanında da daha kapsamlı ve derinlikli işbirliği tesis edilmesi tarafların orta ve uzun vadeli çıkarları açısından önemli hâle gelmiştir.

Tüm güvenlik alanları birbirine bağlı olduğu için hiçbir ülke kendi güvenliğini tek başına sağlamaya güç yetiremeyeceğinden **uluslararası dayanışma ve uluslararası çok boyutlu yönetime ihtiyaç duyulmaktadır**. Uluslararası yönetim ise kolektif güvenlik anlayışını da aşarak dünya ülkelerinin ve bölgelerin her alanda **kurumsallaşmış işbirliğine, istişareye, dayanışmaya yani yönetime** ihtiyacını teyit etmektedir. **Bireylerden sivil toplum örgütlerine, devletlerden uluslararası kurumlara varıncaya dek tüm aktörler bilinçli bir biçimde katılım sağlamadığı takdirde anlamlı bir güvenlik ortamı oluşturulması yine imkânsız hâle gelmiştir.**

Bu çerçevede Türkiye ile Filistin arasında **çok boyutlu güvenlik alanlarında işbirliği** yapmaları her iki tarafın orta ve uzun vadeli çıkarları açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle savunma sanayii, askerî personel eğitimi, ortak operasyon gücü oluşturulması gibi alanlarda Türkiye ile Filistin arasında geniş işbirliği imkanları mevcuttur.

Savunma ve güvenlik politikalarının temelini oluşturan, ekonominin bir parçası olarak gelişen ve teknolojik bilgi üretim alanı olan Savunma ve Uzay Sanayii'nde sağlanacak teknolojik üstünlük; politik ve ekonomik avantaj sağlamaktadır. Dışa bağımlılığı asgari düzeye indirilmiş, kendi kaynaklarını optimum şekilde kullanan, **yüksek teknoloji ürünler üretebilen savunma sanayii**; güçlü ekonominin, barışın, istikrarın ve güvenliğin en önemli güvencelerinden biri konumundadır.

Dünya savunma harcamalarının ABD ve Avrupa ülkelerinde azalmaya, sorunlu bölgelerdeki ülkelerde ise az da olsa artmaya devam edeceği, savunma harcamalarını artıran ülkelerin Batı'dan gelen teknolojilerle yeteneklerini yavaş da olsa geliştirebilecekleri öngörülmektedir. Bu durumda proaktif bir tutumla, **Türkiye ve Filistin özgün teknolojiler edinimini devam ettirme konusunda orta ve uzun vadeli işbirliği alanı geliştirebilirler.**

Savunma sanayiinde uluslararası işbirliği geliştirilmesi, savunma sanayii alt yapısını geliştirmek, dışa bağımlılığı azaltmak, ölçek ekonomisine ulaşmak, maliyetleri azaltmak, riskleri paylaşmak, rekabet üstünlüğü sağlamak, hedef pazarlara girmek, yeni teknolojilere erişmek, yönetsel sinerji yaratmak, teknolojik uzmanlık (know-how) ve yetenek seviyesini yükseltmek gibi pek çok alanda ciddi fayda sağlayacaktır.

Bu doğrultuda paydaşlarla birlikte büyüme stratejisi ve dengeli bölgesel/küresel işbirliklerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca Filistin ile Türkiye arasında “**askerî/güvenlik eğitim işbirliği**” ve “**savunma sanayii işbirliği**” faaliyetlerinin güçlendirilmesi, ilişkilerin derinleştirilmesi noktasında önemlidir.

Din, dil, tarih ve coğrafya dışında medeniyetimize güç ve adaleti getirecek “karşılıklı bağımlılık inşası” Türkiye - Filistin ilişkilerinin önündeki temel zihinsel eşiktir. Türkiye ve Filistin Diasporalarının karşılıklı sürece dâhil edilmesi ise temel stratejik alanlardan birisidir.

Türkiye - Filistin Stratejik Diyalog Programı; yukarıda detaylandırılan tüm öncelikler başta olmak üzere Türkiye ve Filistin arasında **Stratejik Bağımlılık ve Güven İnşası** parametrelerini sağlıklı yönetme ve ortak bilinç oluşturulması yönünde akademik, sivil katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Ana Tema

Türkiye - Filistin İlişkileri: Stratejik Bağımlılık ve Güven İnşası

Temel Sektörler

Kamu Diplomasisi, Eğitim ve Dil

Kültür ve Turizm (Ortak Tarih ve Antropoloji)

İnşaat, Müteahhitlik ve Altyapı

Sağlık ve Sağlık Turizmi

Enerji, Petrokimya ve Yatırımlar

Lojistik, Ulaştırma ve Haberleşme

Bankacılık ve Finans

Ekonomi ve Ticaret

Medya ve İletişim

Bilim ve Teknoloji

Marka Şehirler ve Çevre

Savunma ve Uzay Sanayii

Alt Temalar

Çok Boyutlu Güvenlik İşbirliği: Siyasi, Stratejik ve Ekonomik Temeller

Yumuşak Güç İnşası ve Beklenti Yönetimi: Deneyimler, Kazanımlar

Çok Boyutlu ve Tamamlayıcı İşbirliği:

Çevre

Terörizm

Kaçakçılık

Enerji, Gıda, Su Güvenliği

Nüfus

Sağlık

İklim

Şehir Planlaması

Teknoloji

Program Partnerleri

Türkiye : TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi)

Filistin : Vizyon Siyasi Kalkınma Merkezi (Vision for Political Development)

Programın İcra Alanı

Türkiye ve Filistin

ETKİNLİKLER / ÇALIŞMA PLANI (TASLAK)

Yöntem

Tümevarım, Katılımcılık ve Derinleşme

Basın Toplantıları

Türkiye - Filistin Akil Kişiler Kurulu Toplantıları / Çalışmaları

Program bünyesinde; iki tarafı temsilen duayenlerin ağırlıkta olduğu bir “Türkiye - Filistin Akil Kişiler Kurulu” oluşturulması ve yılda en az bir defa iki taraflı toplantı yapması ve Program çalışmaları temelinde iki ülke ilişkileri için yerel merkezli olarak etkileşim ve öneriler üretmesi.

Yuvarlak Masa Toplantıları / Çalıştayları

Çok Taraflı Çalıştaylar / Çalışmalar

Kongre(ler)

Sektör Çalıştayları / Etkinlikleri

Uygulamalı İnteraktif Eğitimler

Stratejik Raporlar

Çalışmalarının iki tarafın karar alıcıları, özel sektörü, medyası ve kamuoyu için stratejik raporlar olarak yayımlanması. Literatür ve hafıza desteği sağlanması.

Karar Alıcılara Briefing Toplantıları

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

TV Programları

Medya Konferansları

Diğer Akademik Çalışmalar

Stratejik Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. Akademik Çalışmalar